

Analyseinstitut for Forskning er et sektorforskningsinstitut under Forskningsministeriet.

Analyseinstitut for Forskning skal bl.a.:

- gennem egen forskning og udredning styrke grundlaget for det forskningsrådgivende system og for forskningspolitiske beslutninger,
- fremme en kvalificeret offentlig debat om forskningspolitiske spørgsmål,
- frit kunne påtage sig forsknings- og udredningsopgaver inden for instituttets formål

Gennem instituttets rapportserie håber vi at kunne være med til at belyse forskningens rolle i samfundet.

Folk og forskning

Danskerne om forskningspolitik

Rapport fra
Analyseinstitut for Forskning
1998/5

Folk og forskning

Danskerne om forskningspolitik

Rapport fra Analyseinstitut for Forskning 1998/5

Rapporten er udgivet af:

Analyseinstitut for Forskning

Finlandsgade 4

8200 Århus N

Tlf. 8942 2394

Fax 8942 2399

E-mail: afsk@afsk.au.dk

Publikationen udleveres gratis

så længe lager haves

ved henvendelse til udgiveren

Publikationen kan også hentes på

Analyseinstitut for Forsknings hjemmeside:

www.afsk.au.dk

Tryk: CC PRINT 92 APS

Oplag: 1.500

ISBN: 87-90698-05-3

ISSN: 1398-1471

Grafisk opsætning: NewCom

Karen Siune
Thomas Vinther

Folk og forskning

Danskerne om forskningspolitik

Rapport fra
Analyseinstitut for Forskning
1998/5

Rapporter fra Analyseinstitut for Forskning

Rapport nr. 1 "Folk og forskning, danskernes opfattelse af forskning"

Rapport nr. 2 "Forskning i forskningsmidler, ansøgere til
Statens Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd"

Rapport nr. 3 "Aviser om forskning, indholdsanalyse af avisernes
omtale af forskning og udviklingsarbejde"

Rapport nr. 4 "Folk og forskning, danskernes kilder til viden om forskning"

Forord

Denne publikation er den femte i en serie af rapporter, der publiceres af Analyseinstitut for Forskning.

I rapporten er beskrevet danskernes syn på brugen af ressourcer til forskning samt deres holdning til forskellige andre forskningspolitiske spørgsmål. Rapporten er den tredje fra projektet "Folk og forskning", der undersøger danskernes forhold til videnskabelig forskning. I den første rapport var det især danskernes opfattelser af forskning samt danskernes tillid til forskere, der var genstand for nærmere analyse. Den anden rapport beskæftigede sig med, hvilke kilder danskerne anvender til at opnå informationer om forskning. Nærværende rapport er den sidste i serien "Folk og forskning".

Resultaterne, der lægges frem i serien af rapporter, er et vigtigt led i Analyseinstitut for Forsknings bestræbelser på at dække hele den opgave, som er henlagt til instituttet; en opgave der samlet kan betegnes som at opbygge viden om 'forskningens rolle i det danske samfund'.

Datamaterialet, der ligger til grund for "Folk og forskning", er baseret på en interviewundersøgelse foretaget af Socialforskningsinstituttet for Analyseinstitut for Forskning.

Metodiske bemærkninger og yderligere information om undersøgelsen findes i bilaget til denne rapport.

Rapporten er udarbejdet af Karen Siune i samarbejde med Thomas Vinther.

Karen Siune
Direktør
Århus, september 1998

Indholdsfortegnelse

Danskerne om forskningspolitik	7
Hvem bestemmer, og hvem bør bestemme, hvad der skal forskes i?	8
Hvem bør bestemme, hvad der skal forskes i?	10
Hvem skal være med til at bestemme, hvad der skal forskes i? ..	12
Folketingets rolle i bestemmelsen af, hvad der skal forskes i ...	14
Opsamling	15
Penge til forskning	16
Offentlig eller privat finansieret forskning?	22
Hvor meget forklarer de traditionelle sociale baggrundsvariable?	24
Andre forklaringer på holdningen til de forskningspolitiske spørgsmål	25
Tillid til forskere betyder meget	26
Oplevelsen af sikkerhed/usikkerhed	28
Kan forskning afhjælpe problemer?	30
Sammenfatning	32
Konklusion	35
Metodiske bemærkninger	38

Danskerne om forskningspolitik

Forskningspolitiske spørgsmål optræder i stigende omfang længere fremme på den offentlige dagsorden i forbindelse med, at der i stadig højere grad sættes på forskning og udviklingsarbejde som et af det danske samfunds største forcer. Med den stadigt forøgede aktualitet af disse spørgsmål bliver det endnu mere afgørende, hvem der bestemmer, hvad der skal forskes i - og hvor mange penge, der skal bruges på dansk forskning.

Regeringen og Folketinget har stor indflydelse på en væsentlig del af den danske forskning gennem tildeling af midler til forskningen. De statslige forskningsråd, samt det nyoprettede Forskningsforum er alle offentlige organer, der gennem deres aktiviteter blandt andet har til formål at bevilge midler til den offentlige forskning. Derudover bruger det private erhvervsliv en betragtelig sum på forskning og udvikling.

Formålet med denne rapport er at undersøge, hvordan den danske befolkning forholder sig til nogle centrale forskningspolitiske spørgsmål. Bruger vi for få eller for mange penge på dansk forskning? Hvem skal bestemme, hvad de danske forskere skal forske i? Analysen sigter på at belyse, hvilke faktorer der er afgørende i en forklaring af danskernes holdning til disse centrale spørgsmål.

Rapporten er bygget op på den måde, at første afsnit omhandler det generelle syn på, hvem der skal bestemme, hvad den enkelte forsker skal forske i. Herunder inddrages spørgsmål om Folketingets rolle og spørgsmål om, hvem der derudover skal være med til at bestemme, hvad der skal forskes i.

Næste afsnit omhandler forbruget af penge til dansk forskning. Finder den danske befolkning, at der bruges for få, for mange eller tilpas med penge på dansk forskning? Hvilke områder bruges der for få eller for mange penge på? Hvilke faktorer kan være med til at forklare holdningen til disse spørgsmål?

Respondenternes viden om henholdsvis den offentlige og den private forsknings andel af dansk forskning undersøges derefter. Hvordan tror danskerne, at forskningen primært finansieres?

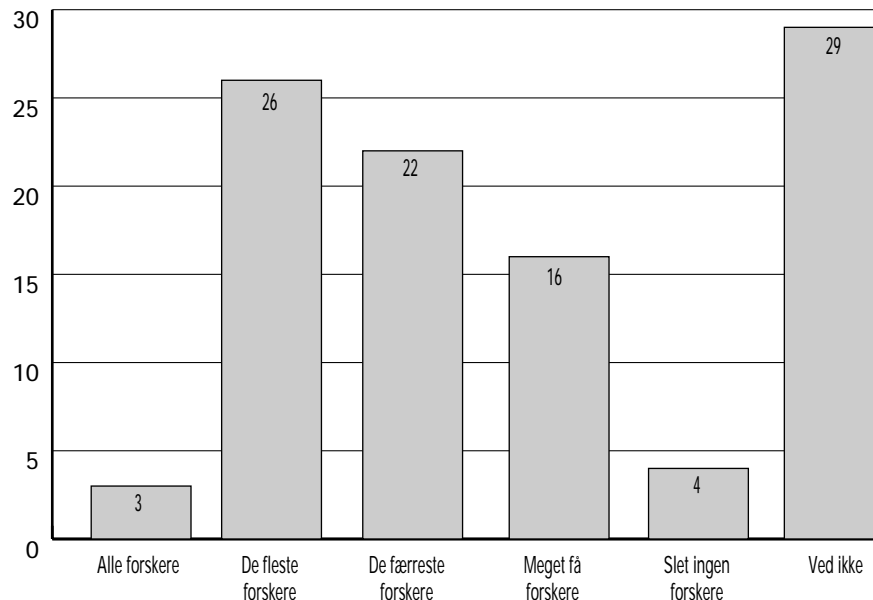
I rapportens sidste del undersøges det, hvilke faktorer der udover respondenternes uddannelsesmæssige baggrund, deres køn, alder, interesse for og viden om forskning, kan være med til at forklare holdningerne til de forskningspolitiske spørgsmål, som er gjort til genstand for nærmere analyse i denne rapport.

Hvem bestemmer, og hvem bør bestemme, hvad der skal forskes i?

Et af de centrale spørgsmål i forbindelse med forskning og forskningspolitik er spørgsmålet om, hvem der skal bestemme, hvad der skal forskes i. Inden der i næste afsnit ses på hvem der bør bestemme, undersøges her, i hvor høj grad respondenterne mener, at de danske forskere selv bestemmer, hvad de vil forske i.

Figur 1 viser i hvor høj grad den danske befolkning mener, at forskere i dag selv bestemmer, hvad de vil forske i.

Figur 1: Hvem bestemmer hvad forskere skal forske i?

Der er kun 3 pct. af danskerne, der mener, at det er alle forskere, der selv bestemmer, hvad de vil forske i. 26 pct. mener, det er de fleste forskere, der selv bestemmer, mens hele 29 pct. svarer 'Ved ikke' til spørgsmålet.

22 pct. mener, at det er de færreste forskere, der selv bestemmer, mens der er 16 pct., der mener, at det kun er meget få forskere, der selv bestemmer, hvad de vil forske i. Endelig er der 4 pct., der mener, at der slet ikke er nogle forskere i Danmark, der selv bestemmer, hvad de vil forske i.

Der er en svag tendens til at mænd i lidt højere grad end kvinder mener, at forskerne selv bestemmer, hvad de vil forske i, men kønsforskellene er meget begrænsede. Relativt flere kvinder end mænd svarer endvidere 'Ved ikke' til spørgsmålet.

De helt unge har i højere grad end de ældste den opfattelse, at forskerne ikke i særlig høj grad selv kan bestemme, hvad de vil forske i. Således svarer kun 16 pct. af de helt unge, at de fleste forskere i Danmark selv bestemmer, hvad de vil forske i, mens 31 pct. af respondenterne over 70 år svarer dette. Billedet for den store midtergruppe er noget mere varieret.

De tidligere rapporter i serien "Folk og forskning" har vist, at respondenternes skoleuddannelse ofte er vigtig i en forklaring af holdningen til forskellige forskningsrelevante spørgsmål. I forhold til i hvor høj grad man mener, at forskere selv kan bestemme, hvad de vil forske i, viser det sig imidlertid, at der ikke er den store forskel mellem respondenterne alt efter skoleuddannelse.

Der er heller ingen nævneværdig forskel i opfattelserne mellem de, der er eller har været beskæftiget ved en institution, der bedriver forskning og de der ikke har været eller er ansat et sådant sted. Der er dog lidt flere blandt de, der ikke er eller har været beskæftiget et sted, der bedriver forskning, der svarer 'Ved ikke' - end det er tilfældet for de har været eller er beskæftiget et sådan sted.

Interesse for og viden om forskning - to variable, der tidligere har vist sig, at have stor forklaringskraft i forhold til spørgsmål om forskning - har ikke nogen indflydelse på folks opfattelse af, i hvor høj grad forskere selv bestemmer, hvad de vil forske i.

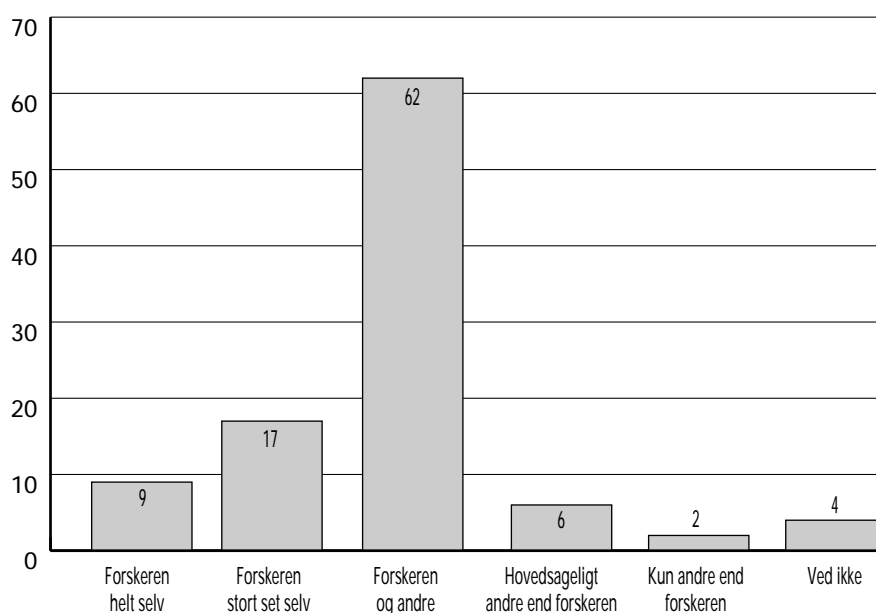
Konklusionen på dette afsnit bliver, at der alt i alt er store forskelle i danskernes opfattelse af, hvem der bestemmer. 29. pct. mener, at alle eller i hvert tilfælde de fleste forskere bestemmer selv, mens 22. pct. er af den opfattelse, at kun de færreste bestemmer selv. Derudover er der altså 20 pct., der mener, at ingen eller kun nogle få forskere bestemmer selv. Usikkerheden er stor, i alt 29 pct. svarer 'Ved ikke', men alligevel er der 71 pct., der giver udtryk for en holdning til spørgsmålet. I næste afsnit skal det blandt andet kort undersøges, om der er nogen sammenhæng mellem, hvordan folk mener situationen er i dag og hvordan de mener, at det bør være.

Hvem bør bestemme, hvad der skal forskes i ?

En ting er, hvordan man mener situationen er, noget andet er, hvordan man mener situationen bør være.

Figur 2 viser hvordan respondenterne ser på spørgsmålet om, hvem der bør bestemme, hvad den enkelte forsker skal forske i.

Figur 2: Hvem bør bestemme hvad forskere skal forske i?

Det fremgår af figuren, at langt de fleste mener, at forskerne i samarbejde med andre skal fastlægge, hvad der skal forskes i. Dette svares således af 62 pct. af de adspurgte. En ganske stor del af de adspurgte mener dog, at forskeren enten stort set eller helt selv skal bestemme, hvad han/hun vil forske i, tallene er her henholdsvis 17 og 9 pct. af de adspurgte. Kun ganske få mener, at det hovedsageligt er andre end forskeren selv, der skal bestemme, hvad den enkelte forsker skal forske i.

Der er relativt flere kvinder end mænd, der mener, at forskerne i samarbejde med andre skal bestemme, hvad den enkelte forsker skal forske i. 66 pct. af kvinderne svarer dette mod 59 pct. af mændene. Til gengæld mener mænd i højere grad end kvinder, at forskeren helt selv skal bestemme, hvad han/hun vil forske i. 12 pct. af mændene svarer dette mod kun 6 pct. af kvinderne.

Der er en klar tendens til, at de ældste danskere i højere grad end andre mener, at den enkelte forsker hovedsageligt selv skal bestemme, hvad han/hun vil forske i. Således svarer 19 pct. af de respondenter, der er over 70 år gamle, at forskeren helt selv bør bestemme, hvad han/hun vil forske i. For de andre aldersgrupper ligger dette tal på mellem 6 og 11 pct. af de adspurgte. Der er en klar tendens til, at de helt unge i meget høj grad er af den opfattelse, at det er forskerne i samarbejde med andre, der skal fastlægge, hvad der skal forskes i. Forskernes autoritet er således meget udtalt hos de ældste, mens de unge i høj grad mener, at forskerne skal samarbejde.

Respondenternes skoleuddannelse er derimod ikke en udslagsgivende forklaringsfaktor. Både hvad angår forventningen om, hvordan forholdene rent faktisk er og hvad angår holdningen til, hvordan det bør være - er der således tale om, at respondenternes skoleuddannelse ikke bidrager til en forklaring.

De tidligere rapporter i serien "Folk og forskning" har vist, at folks beskæftigelse ikke har nogen særlig betydning for viden om og holdninger til forskning. Derimod har det ofte været afgørende for holdninger til og viden om forskning, hvorvidt man selv har været eller er ansat et sted, der bedriver forskning. Noget overraskende viser det sig, at dette forhold ikke har nogen betydning for holdningen til spørgsmålet om, hvem der bør bestemme, hvad den enkelte forsker skal forske i. Langt hovedparten af respondenterne i begge grupper svarer således, at forskeren i samarbejde med andre skal bestemme, hvad der skal forskes i.

Interesse for forskning og viden om forskning betyder ikke noget for, i hvor høj grad man mener, at den enkelte forsker selv bør bestemme, hvad han/hun vil forske i.

En analyse af i hvor høj grad der er sammenhæng mellem, hvordan danskerne mener forholdene rent faktisk er i dag med hensyn til, hvem der bestemmer, hvad der skal forskes i - og hvordan de mener det bør være, viser ikke overraskende en vis sammenhæng. De der mener, at alle eller de fleste forskere selv bestemmer, hvad de vil forske i er mere tilbøjelige end andre til at mene, at de danske forskere helt eller stort set selv bør bestemme, hvad de vil forske i.

Hvem skal være med til at bestemme, hvad der skal forskes i?

Folk, der i den ovenstående analyse i en eller anden form har givet udtryk for, at andre end forskeren skal være med til at bestemme, hvad der skal forskes i, er yderligere blevet spurgt om hvilke af nedenstående grupper, der skal være med til at bestemme, hvad den enkelte forsker skal forske i.

Tabel 1 viser, hvad henholdsvis mænd og kvinder har svaret her. Da der har været mulighed for at svare bekræftende ved flere af de nævnte grupper summerer tabellen ikke til 100 pct.

Tabel 1: Medbestemmelse på hvad der skal forskes i, særskilt for køn; pct.

	Mænd	Kvinder	Total
Andre forskere inden for samme område	61	68	65
Ledelsen på forskningsstedet	64	60	62
Valgte råd/organer; eks. statslige forskningsråd	73	70	72
Folketinget eller regeringen	44	37	41
Fagbevægelsen eller fagforeninger	14	12	13
Private virksomheder og arbejdsgiverforeninger	41	33	37
Befolkningen som helhed	51	60	56
Total antal	599	617	1216

Tabellen viser, at der er ganske stor opbakning omkring at valgte råd og organer, som for eksempel de statslige forskningsråd skal, have indflydelse på, hvad den enkelte forsker skal forske i. Der er ligeledes ganske stor opbakning i befolkningen til, at andre forskere inden for samme område, samt ledelsen på forskningsstedet skal have indflydelse på, hvad den enkelte forsker skal forske i.

Kun 13 pct. af de, der mener at andre end forskeren selv skal have indflydelse på, hvad han/hun skal forske i mener, at fagbevægelsen skal være medbestemmende her. 56 pct. af de adspurgte svarer, at befolkningen som helhed bør være med til at bestemme den enkelte forskers forskningsfelt, mens henholdsvis 41 og 37 pct. svarer det samme for Folketingets og private virksomheders vedkommende.

Der er visse kønsforskelle med hensyn til dette spørgsmål. Mænd mener i noget højere grad end kvinder, at henholdsvis Folketinget og private virksomheder skal være med til at bestemme. Kvinder mener derimod i højere grad end mænd, at henholdsvis andre forskere og befolkningen som helhed, skal være med til at bestemme.

De ældre respondenter svarer i noget mindre grad end respondenterne i de andre aldersgrupper, at valgte råd og organer skal være med til at bestemme, hvad den enkelte forsker skal forske i. Det er kun 48 pct. af de adspurgte i alderskategorien over 70 år, der svarer dette, mod eksempelvis 83 pct. af de 30-39 årige. Der er ligeledes en tendens til, at opfattelsen af, at befolkningen som helhed skal være med til at bestemme, hvad den enkelte forsker skal forske i, er mere udbredt jo yngre man er.

For langt de fleste af de nævnte grupper gør det ikke nogen forskel for svaret, hvilken skoleuddannelse respondenterne har. Kun ved kategorien 'Valgte råd og organer' ses en forskel - således, at en højere uddannelse i stigende grad fører til, at man mener, at disse skal være med til at bestemme, hvad den enkelte forsker skal forske i.

Interesse for forskning og viden om forskning betyder ikke noget for, hvem man mener, der skal være med til at bestemme, hvad den enkelte forsker skal forske i.

Folketingets rolle i bestemmelsen af, hvad der skal forskes i.

Folketinget og regeringen har gennem forskningspolitikken en vis indflydelse på hvilke forskningsområder, der skal prioriteres i dagens Danmark. Således er de især gennem fastlæggelsen af de såkaldt strategiske forskningsområder med til at bestemme, hvilke forskningsområder, der skal gives ekstra penge til. I denne undersøgelse er der spurgt direkte til respondenternes holdning til Folketingets rolle i bestemmelsen af, hvad forskere skal forske i.

Tabel 2 viser, hvad henholdsvis mænd og kvinder har svaret på spørgsmålet om, i hvor høj grad Folketinget bør bestemme, hvad forskere skal forske i.

Tabel 2: I hvor høj grad bør Folketinget bestemme hvad forskere skal forske i, særskilt for køn; pct.

	Mænd	Kvinder	Total
I meget høj grad	5	5	5
I ret høj grad	25	21	23
I ret ringe grad	30	29	30
I meget ringe grad	13	16	14
Slet ikke	23	21	22
Ved ikke	4	8	6
I alt	100	100	100
Total antal	704	691	1395

Tabellen viser, at 28 pct. af de adspurgte mener, at Folketinget enten i meget eller i ret høj grad bør bestemme, hvad forskere skal forske i. 22 pct. af de adspurgte svarer, at Folketinget slet ikke skal blande sig i, hvad forskere skal forske i. Henholdsvis 30 og 14 pct. af de adspurgte svarer, at Folketinget i ret ringe eller i meget ringe grad skal blande sig i, hvad forskere skal forske i. Kun 6 pct. har svaret 'Ved ikke' til dette spørgsmål.

Som det også fremgår af tabellen, er der stort set ingen forskel mellem mænd og kvinder på spørgsmålet om, i hvor høj grad Folketinget skal blande sig i, hvad forskere skal forske i.

Respondenternes alder, skoleuddannelse, type af beskæftigelse samt deres interesse for og viden om forskning bidrager heller ikke nævneværdigt til en forklaring af holdningen til Folketingets rolle i fastlæggelsen af hvad forskere skal forske i.

Opsamling

Dette første afsnit har vist, at den danske befolkning er meget delt i opfattelsen af, i hvor høj grad den enkelte forsker selv rent faktisk bestemmer, hvad han/hun vil forske i. Der ses dog en overvægt af danskere, der mener, at andre end forskeren selv er med til at bestemme, hvad han/hun skal forske i. Således har hovedparten svaret, at det er de færreste eller meget få forskere, der selv bestemmer, hvad de vil forske i.

Dette stemmer meget godt overens med, at langt størstedelen af de adspurgte mener, at det bør være sådan, at det er den enkelte forsker i samarbejde med andre, der bestemmer, hvad der skal forskes i. Hele 62 pct. af de adspurgte mener, at forskeren i samarbejde med andre bør bestemme, hvad der skal forskes i. 17 pct. svarer dog, at forskeren stort set selv bør bestemme.

Spørger man nærmere ind til, hvem der så skal være med til at bestemme, hvad den enkelte forsker skal forske i, er det oftest svarede, at 'Valgte råd og organer' - herunder de statslige forskningsråd skal være med til at bestemme, hvad den enkelte forsker skal forske i. Andre forskere inden for samme område, ledelsen på forskningsstedet og befolkningen som helhed har dog også stor opbakning, i den forstand, at ganske mange svarer, at også de bør være med til at bestemme, hvad den enkelte forsker skal forske i.

Ser man specifikt på Folketingets rolle er svarene igen meget spredte - de fleste mener dog, at Folketinget kun i ringe grad skal være medbestemmende i forhold til, hvad der skal forskes i. 22 pct. mener, at Folketinget slet ikke skal bestemme, hvad forskere skal forske i.

På enkelte af de undersøgte spørgsmål er der kønsmæssige og aldersmæssige forskelle, men generelt er forskellene begrænsede selv når variable som uddannelse, type af beskæftigelse, interesse for og viden om forskning bliver inddraget. Ingen af de traditionelle sociale baggrundsvariable viser sig således specielt gode til en forklaring af respondenternes holdning til disse forskningspolitiske spørgsmål.

Penge til forskning

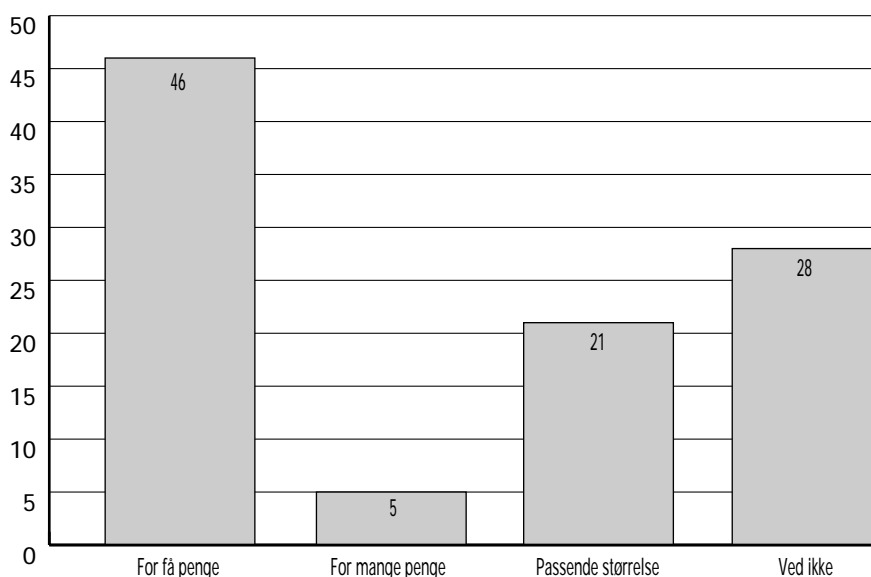
Et aspekt af danskernes holdning til forskning er, i hvor høj grad man mener, at den enkelte forsker selv bør bestemme, hvad han/hun vil forske i, et helt andet aspekt af de forskningspolitiske spørgsmål er spørgsmålet om pengeforbruget på dansk forskning. I dette afsnit vil det blive undersøgt, hvordan danskerne stiller sig til spørgsmål om forbruget af penge til dansk forskning.

Først og fremmest er der spurgt generelt til, om der bruges for få eller for mange penge på dansk forskning. Efterfølgende er respondenterne blevet bedt om at uddybe deres svar med hensyn til hvilke forskningsområder de synes, der bruges henholdsvis for få eller for mange penge på.

Spørgsmålet om pengeforbrug er vigtigt i sig selv, men det har også en lang række implikationer for andre områder af det forskningspolitiske system. På længere sigt kan man forestille sig, at stor eksponering og deraf øget kendskab til et forskningsområde er med til at sikre bestemte forskningsområder bedre betingelser i forbindelse med tildeling af midler. Spørgsmålet om pengeforbruget på dansk forskning skal således ses i sammenhæng med mediernes behandling af forskning og udviklingsarbejde. Dette aspekt er behandlet i rapporten "Aviser om forskning, indholdsanalyse af avisernes omtale af forskning og udviklingsarbejde"

Figur 3 viser respondenternes svar på spørgsmålet om, hvorvidt der bliver brugt for få eller for mange penge på dansk forskning.

Figur 3: Penge til dansk forskning

Figuren viser først og fremmest, at næsten halvdelen af de adspurgte mener, at der bruges for få penge på dansk forskning. Kun 5 pct. svarer, at der bruges for mange penge, mens 21 pct. mener, at det beløb, der bruges på forskning har en passende størrelse. 28 pct. af de adspurgte har svaret 'Ved ikke' til spørgsmålet.

Der er relativt flere mænd end kvinder, der svarer, at der bruges for få penge på dansk forskning. 51 pct. af mændene svarer dette mod 42 pct. af kvinderne. Kvinder svarer oftere end mænd 'Ved ikke' til spørgsmålet.

De, der har svaret, at der bruges for få penge på dansk forskning, er efterfølgende blevet bedt om at uddybe hvilke forskningsområder, der efter deres mening bruges for få penge på.

Tabel 3 viser fordelingen, særskilt for køn, på dette spørgsmål. Da det har været muligt at svare ja til flere forskningsområder, summerer tallene i tabellen ikke til 100 pct.

Tabel 3: Hvilke forskningsområder bruges der for få penge på, særskilt for køn; pct.

	Mænd	Kvinder	Total
Naturvidenskab	31	26	29
Teknisk videnskab	30	14	23
Sundhedsvidenskab	63	74	68
Jordbrugs- og veterinærvidenskab	24	16	20
Samfundsvidenskab	19	13	17
Humanistisk forskning	15	10	13
Total antal	365	283	648

Som det fremgår af tabellen mener 68 pct. af de, der har svaret, at der bruges for få penge på dansk forskning, at sundhedsvidenskabelig forskning er et af de områder, der bliver brugt for få penge på. Naturvidenskab svares af 29 pct., mens humanistisk forskning kun svares af 13 pct. De andre områder svares af mellem 17 og 23 pct. af de adspurgte.

Som det har været mønsteret igennem de to tidligere rapporter i serien "Folk og forskning" er sundhedsvidenskab klart det forskningsområde den danske befolkning er mest opmærksom på. Det er det område danskerne ved mest om; det er det område de interesser sig for; det er det område de husker at have læst/hørt om i medierne, og det er det område, de mener er blevet

underprioriteret rent finansielt. Man kan kun gisne om sammenhængen mellem disse kendsgerninger.

Som det også har vist sig i de tidligere rapporter, er det især kvinder, der er fokuserede på sundhedsvidenskab. Blandt mænd er sundhedsvidenskabelig forskning også det dominerende område, men i mindre grad end blandt kvinder. Dobbelt så mange mænd som kvinder mener til gengæld, at teknisk videnskab bliver tildelt for få penge.

Der er ikke vist en fordeling over, hvilke områder de respondenter, der har svaret, at der bruges for mange penge på dansk forskning, især tænker på, da det samlet kun drejer sig om 64 respondenter. Det skal dog nævnes, at af disse respondenter tænkte omkring halvdelen ikke på noget bestemt forskningsområde. Holdningen til pengespørgsmålet er her altså mere generel.

Ser man på respondenternes alder og spørgsmålet om hvorvidt, der bruges for få eller for mange penge på dansk forskning kan tabel 4 illustrere billedet her.

Tabel 4: Forbruget af penge på dansk forskning, særskilt for alder; pct.

Alder (år)	16-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	o. 70	Total
For få penge	27	39	45	55	53	52	40	46
For mange penge	5	5	5	1	4	7	6	5
Passende størrelse	20	19	20	21	20	22	25	21
Ved ikke	48	37	30	23	23	19	29	28
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100
Total antal	92	215	249	240	278	159	164	1397

Tabellen viser, at det især er de 30-69 årige, der mener, at der bliver brugt for få penge på dansk forskning. De helt unge og de ældste finder i noget større udstrækning end andre, at der ikke bliver brugt for få penge. Næsten halvdelen af de 16-19 årige svarer imidlertid 'Ved ikke' til spørgsmålet. Dette billede svarer til, at de respondenter, der i de tidligere rapporter har udvist størst interesse for og viden om forskning, også er dem, der i høj grad finder, at der bliver brugt for få penge på dansk forskning.

Ser man på, om der er forskelle mellem aldersgrupperne med hensyn til, hvilke forskningsområder de især mener, der bliver brugt for få penge på, tegner der sig et billede med ganske små forskelle.

Det mest markante resultat er, at de 40-49 årige i noget højere grad end andre mener, at naturvidenskabelig forskning er underprioriteret rent økonomisk. For de andre forskningsområder følges tendensen med, at de helt unge og de ældste svarer noget mere 'negativt' end respondenterne i de andre aldersgrupper.

Som i de tidligere rapporter forventes det her, at respondenternes skoleuddannelse vil være en god forklarende variabel i forhold til deres holdning til spørgsmålet om, hvorvidt der bruges for få eller for mange penge, eller et passende beløb på dansk forskning.

Tabel 5 viser sammenhængen mellem respondenternes skoleuddannelse og holdningen til pengeforbruget på dansk forskning.

Tabel 5: Forbruget af penge på dansk forskning, særskilt for skoleuddannelse; pct.

	7. klasse eller derunder	8.-10. klasse	Gymnasial uddannelse	Total
For få penge	37	47	53	46
For mange penge	9	4	3	5
Passende størrelse	26	19	20	21
Ved ikke	28	30	24	28
I alt	100	100	100	100
Total antal	335	752	304	1391

Som det ses, er der en klar sammenhæng mellem respondenternes skoleuddannelse og holdningen til spørgsmålet om, hvorvidt pengeforbruget til dansk forskning er i orden. Jo højere skoleuddannelse, jo større er tendensen til at give udtryk for, at der bruges for få penge på dansk forskning. Af de respondenter, der har en gymnasial uddannelse, er der således 53 pct. der svarer, at der bruges for få penge på dansk forskning. Dette gælder kun for 37 pct. af de respondenter, der har 7. klasse eller derunder som skoleuddannelse.

Hvis man ser på, hvad de respondenter, der har svaret, at de synes der bliver brugt for få penge på dansk forskning, svarer, når de bliver spurgt om de tænker på nogle konkrete forskningsområder, ses der visse forskelle mellem de forskellige respondenter alt efter deres uddannelse. Tabel 6 illustrerer disse forskelle.

Tabel 6: Hvilke forskningsområder bruges for få penge på, særskilt for skoleuddannelse; pct.

	7. klasse eller derunder	8.-10. klasse	Gymnasial uddannelse	Total
Naturvidenskab	18	27	39	29
Teknisk videnskab	16	20	34	23
Sundhedsvidenskab	74	68	61	68
Jordbrugs- og veterinærvidenskab	18	19	26	20
Samfundsvidenskab	9	15	26	17
Humanistisk forskning	6	10	24	13
Total antal	125	356	163	644

Højere uddannelse fører for stort set alle forskningsområder, undtagen sundhedsvidenskab, til en øget opmærksomhed på pengetilførsel til området. For sundhedsvidenskab er sammenhængen lige omvendt. Højere uddannelse fører til en relativt lavere opmærksomhed på dette område.

Om respondenterne har været eller er ansat ved en institution, der bedriver forskning forventes derudover, at have betydning for holdningen til pengeforbruget til dansk forskning. De, der enten er ansat eller har været ansat ved en forskningsinstitution, mener i højere grad end andre, at der bliver brugt for få penge til forskning. Hele 61 pct. finder her således, at der bliver brugt for få penge på forskning. Blandt dem, der ikke er eller har været ansat ved en forskningsinstitution svarer 41 pct., at der bruges for få penge til forskning.

Ser man på, hvilke forskningsområder de respondenter, der har svaret, at der bliver brugt for få penge, især har tænkt på, viser det sig, at dem, der har været eller er ansat ved en forskningsinstitution, i højere grad end andre har tænkt på alle forskningsområderne, undtagen sundhedsvidenskab. Med hensyn til sundhedsvidenskab er der ikke nogen forskel mellem de to grupper.

Det er i rapporten "Folk og forskning, danskernes opfattelse af forskning" blevet vist, at den danske befolknings interesse for forskning generelt er ganske høj. Spørgsmålet er nu, om denne interesse for forskning former holdningen til pengeforbruget på dansk forskning.

Tabel 7 viser sammenhængen mellem interesse for forskning og synet på, om der bliver brugt for få eller for mange penge på dansk forskning.

Tabel 7: Forbruget af penge på dansk forskning, særskilt for interesse; pct.

	Meget interesseret	Noget interesseret	Lidt interesseret	Slet ikke interesseret	Total
For få penge	69	49	38	23	46
For mange penge	3	3	6	10	5
Passende størrelse	12	20	24	24	21
Ved ikke	16	28	32	43	28
I alt	100	100	100	100	100
Total antal	269	524	452	134	1379

Tabellen viser, at opfattelsen af om der bliver brugt for få penge på dansk forskning, hænger sammen med interessen for forskning. Jo større interesse man har for forskning, jo mere er man tilbøjelig til at mene, at der bliver brugt for få penge på dansk forskning. Andelen af folk, der decideret mener, at der bliver brugt for mange penge på dansk forskning, er stigende efterhånden som interessen for forskning falder.

Fordelingen på forskningsområderne danner igen et klart billede, således at det for alle områder - undtagen sundhedsvidenskab - gælder, at der med stigende interesse følger en øget opfattelse af, at der bruges for få penge på området. For sundhedsvidenskab er det lige omvendt, således, at de folk, der slet ikke er interesseret i forskning i langt højere grad end andre svarer, at det er sundhedsvidenskab de tænker på, når de svarer, at der bliver brugt for få penge på forskning.

For respondenternes viden om forskning gælder der det samme som for interesse. Således findes også her en klar tendens til, at jo større viden folk har om forskning i jo højere grad har de den opfattelse, at der bliver brugt for få penge på forskning. Jo mindre viden folk har, jo tydeligere er tendensen til, at flere af respondenterne svarer 'Ved ikke' - der er ligeledes en tendens til, at mindre viden fører til, at flere svarer, at der bliver brugt for mange penge på dansk forskning, men tendensen er her ikke så tydelig som tendensen til, at folk med høj viden svarer, at der bliver brugt for få penge på dansk forskning.

Tager man de respondenter, der har svaret, at der bliver brugt for få penge på dansk forskning, og ser på, hvilke forskningsområder de konkret har tænkt på, viser det sig igen, at større viden fører til øget opmærksomhed omkring pengetilførslen til alle forskningsområder, undtagen sundhedsvidenskab. For sundhedsvidenskabs vedkommende gælder det lige omvendt, at øget viden fører til en mindre tilbøjelighed til at mene, at der bliver brugt for få penge på sundhedsvidenskab.

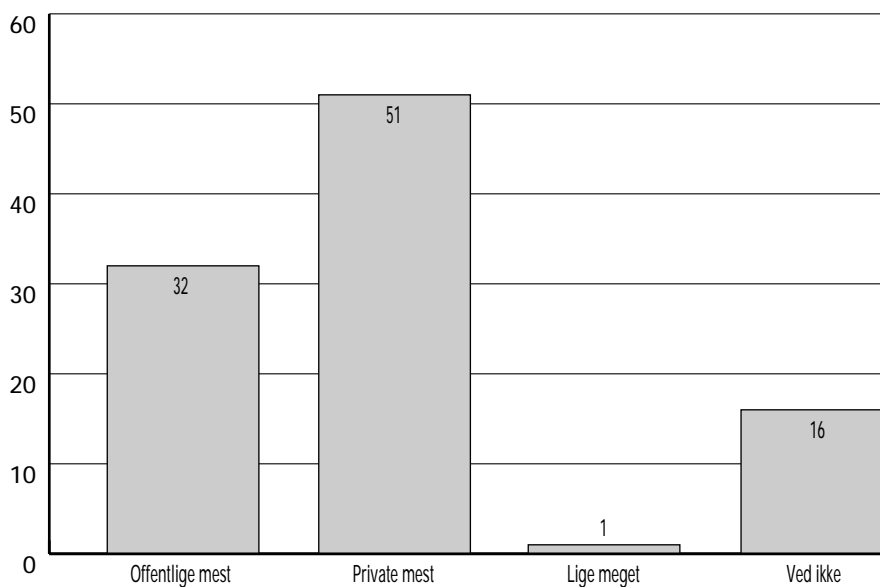
Offentlig eller privat finansieret forskning?

Som et supplement til spørgsmålene om respondenternes holdning til diverse forskningspolitiske emner er der også blevet stillet et enkelt spørgsmål, der går på folks viden om tildelingen af midler til forskningen. Mere konkret er der blevet spurgt, om man ved/tror, at det er det offentlige eller det private erhvervsliv, der bruger flest penge på forskning.

Det 'rigtige' svar er det private erhvervsliv. Ifølge forskningsstatistikken for 1995 anvendte det private erhvervsliv 10.642 mio. kr. på forskning, mens det offentlige anvendte 7.902 mio. kr. Tallene for 1997 foreligger endnu ikke.

Figur 4 viser hvordan respondenterne i undersøgelsen svarede på spørgsmålet.

Figur 4: Offentlig/privat pengeforbrug på forskning

Først og fremmest fremgår det af figuren, at omkring halvdelen af de adspurgte er klar over, at det er det private erhvervsliv, der bruger flest penge på forskning i Danmark. 51 pct. af samtlige respondenter har således svaret dette. 32 pct. tror, at det er det offentlige, der bruger flest penge på forskning i Danmark. 16 pct. har svaret 'ved ikke' til spørgsmålet.

Det er overraskende, at så mange respondenter kender det korrekte svar, især når det tages i betragtning, at medierne stort set kun rapporterer fra den offentlige forskning, jf. rapporten »Aviser om forskning, indholdsanalyse af avisernes omtale af forskning og udviklingsarbejde«.

Der er en svag tendens til, at mænd i højere grad end kvinder er klar over, at det private erhvervsliv bruger mere på forskning end det offentlige.

De helt unge og de ældste er i større udstrækning end respondenterne i de andre aldersgrupper ikke klar over, at det private erhvervsliv bruger flere penge på forskning end det offentlige. Det er især de 20-60 årige, der er klar over det korrekte svar. Respondenterne i disse aldersgrupper svarer for mellem 50 og 60 pct.'s vedkommende, at det er det private erhvervsliv, der bruger flest penge på forskning i Danmark.

Tabel 8 viser skoleuddannelsens betydning for viden om, hvorvidt det er det offentlige eller det private erhvervsliv, der bruger flest penge på forskning.

Tabel 8: Hvem bruger flest penge på forskning, særskilt for skoleuddannelse; pct.

	7. klasse eller derunder	8.-10. klasse	Gymnasial uddannelse	Total
Offentlige mest	38	30	29	32
Private mest	40	51	61	51
Lige meget	1	1	2	1
Ved ikke	21	18	8	16
I alt	100	100	100	100
Total antal	335	752	304	1391

Tabellen viser, at der er en klar sammenhæng mellem respondenternes skoleuddannelse og deres viden på dette område. Således stiger andelen af folk, der svarer, at det private erhvervsliv bruger flest penge på forskning støt i takt med respondenternes stigende uddannelse.

Overraskende er det, at det ikke gør nogen forskel med hensyn til viden på dette område, om man har været eller er ansat ved en institution, der driver forskning. Lige mange respondenter i de to grupper svarer således henholdsvis, at det er det offentlige og det private erhvervsliv, der bruger flest penge på forskning.

Interesse for og viden om forskning fremviser den forventede sammenhæng med dette spørgsmål. Jo mere interesseret man er, og jo større viden man har, jo mere tilbøjelig er man til at svare rigtigt på spørgsmålet.

Hvor meget forklarer de traditionelle sociale baggrundsvariable?

Hvis man skal prøve at samle op på de hidtidige resultater må det først og fremmest konkluderes, at de variable - såsom køn, alder, uddannelse, beskæftigelse, interesse og viden - der i de tidligere undersøgelser har vist sig at have stor forklaringskraft - influerer meget forskelligt på holdningen til de forskellige forskningspolitiske spørgsmål.

På spørgsmålene om hvem der bestemmer, og hvem der bør bestemme, hvad der skal forskes i, gav de traditionelle variable så godt som ingen forskelle. Rapportens afsnit omkring holdningen til pengeforbruget til dansk forskning viste imidlertid, at der er ganske store forskelle mellem respondenterne, når man deler dem op efter de nævnte variable.

Det er således ganske markant, at mænd i højere grad end kvinder mener, at der blev brugt for få penge på dansk forskning. På trods af, at mænd også hovedsageligt tænkte på sundhedsvidenskab, da de besvarede dette spørgsmål, er det dog tilfældet i noget mindre grad end hos kvinderne. De yngste og de ældste viste sig i noget højere grad end andre ikke at være af den mening, at der bliver brugt for få penge på dansk forskning.

De lavest uddannede og de uden interesse for og viden om forskning viste sig ligeledes at være mindst tilbøjelige til at mene, at der bliver brugt for få penge på dansk forskning. De, der er eller har været ansat et sted, der driver forskning, mener i højere grad end andre, at der bliver brugt for få penge på dansk forskning.

Meget markant er det ligeledes, at sundhedsvidenskab gennem hele undersøgelsen især er blevet nævnt som et underprioriteret område af de lavestuddannede og af dem med mindst interesse og viden. Dette er i god tråd med resultaterne fra de tidligere rapporter i serien "Folk og forskning".

På spørgsmålet om hvem, der bruger flest penge, det offentlige eller det private, viste det sig ganske overraskende, at halvdelen af de adspurgte var i stand til at give det korrekte svar. Her er det også sådan, at de variable, der er blevet brugt i undersøgelsen, viser sig at være ganske gode i en forklaring af de fundne forskelle.

I rapportens næste afsnit skal alternative forklaringer på holdningen til de i denne rapport behandlede forskningspolitiske spørgsmål undersøges.

Andre forklaringer på holdningen til de forskningspolitiske spørgsmål

I de foregående afsnit er danskernes holdninger til de stillede forskningspolitiske spørgsmål beskrevet, og en forklaring på disse holdninger er søgt ud fra nogle traditionelle forklarende variable.

I dette afsnit vil alternative forklaringer på holdningerne blive inddraget. Mere konkret skal det til undersøges, hvordan det spiller ind på holdningen til de forskningspolitiske spørgsmål, i hvor høj grad man har tillid til forskerne; i hvor høj grad man føler, at forskningen kan være med til at afhjælpe danskernes problemer, og i hvor høj grad man føler, at forskning fører til sikker viden eller til ny usikkerhed.

Det forventes, at disse variable vil have ganske stor indflydelse på respondenternes holdning til de stillede forskningspolitiske spørgsmål. Netop tillid til forskere og spørgsmålet om, hvorvidt forskningen fører til sikker viden eller ny usikkerhed rammer ned i kernen af, hvorfor det kan være nødvendigt at regulere forskningen. Senest har det været diskussionen omkring klonede får, der har aktualiseret debatten om kontrollen med forskningen.

Spørgsmålet, om hvorvidt forskningen kan afhjælpe danskernes problemer, forventes især at have indflydelse på spørgsmålet om pengeforbruget på dansk forskning.

Først skal det undersøges, hvilken betydning tillid til forskere har for holdningen til de forskningspolitiske spørgsmål.

Tillid til forskere betyder meget

Har respondenternes tillid til forskerne nogen betydning for deres holdning til de forskningspolitiske spørgsmål, der i denne undersøgelse er blevet stillet?

Tabel 9 viser sammenhængen mellem tillid til forskere og spørgsmålet om, hvem der skal bestemme, hvad den enkelte forsker skal forske i.

Tabel 9: Hvem bør bestemme hvad den enkelte forsker skal forske i, særskilt for tillid til forskere; pct.

	Lav tillid	Middel tillid	Høj tillid	Total
Forskeren helt selv	8	8	14	9
Forskeren stort set selv	9	17	22	17
Forskeren og andre	60	67	54	62
Hovedsageligt andre end forskeren	12	4	5	6
Kun andre end forskeren	3	2	2	2
Ved ikke	8	2	3	4
I alt	100	100	100	100
Total antal	244	863	287	1394

Som det ses af tabellen, er der en tendens til, at øget tillid til forskere fører til, at man i højere grad mener, at det er forskerne selv, der bør bestemme, hvad de vil forske i.

Således svarer 36 pct. af de respondenter, der har høj tillid til forskere, at den enkelte forsker enten helt selv, eller stort set selv, skal bestemme hvad han/hun vil forske i. For de respondenter, der har middel tillid er der i alt 25 pct. af de adspurgte, der har denne opfattelse, mens det for folk med lav tillid kun er 17 pct., der har svaret dette.

Tilsvarende viser tabellen, at det især er de respondenter, der har lav tillid, der har svaret, at det hovedsageligt er andre end forskeren selv, der bør bestemme, hvad han/hun skal forske i.

Ser man på, hvad de respondenter, der i en eller anden forstand mener, at andre end forskeren selv skal være med til at bestemme, har svaret, når de er blevet spurgt om, hvem der så skal være med til at bestemme, viser det sig, at det især er folk med høj tillid, der mener, at andre forskere skal være medbestemmende. Der er ligeledes en klar tendens til, at de respondenter, der har lav tillid til forskerne i højere grad end andre mener, at befolkningen som

helhed skal være med til at bestemme, hvad den enkelte forsker skal forske i. Det er især de respondenter, der har lav tillid til forskere, der mener, at Folketinget skal være medbestemmende.

Resultaterne stemmer således overens med de i forrige afsnit udtrykte forventninger.

Tabel 10 viser sammenhængen mellem tilliden til forskere og spørgsmålet om, hvorvidt der bliver brugt for få eller for mange penge på dansk forskning.

Tabel 10: Forbruget af penge på dansk forskning, særskilt for tillid til forskere; pct.

	Lav tillid	Middel tillid	Høj tillid	Total
For få penge	30	46	60	46
For mange penge	13	3	2	5
Passende størrelse	23	21	19	21
Ved ikke	34	30	19	28
I alt	100	100	100	100
Total antal	244	863	288	1395

Tabellen viser, at der er en klar sammenhæng mellem tillid til forskere og holdningen til pengeforbruget til dansk forskning. Af de respondenter, der har udtrykt høj tillid til forskere mener 60 pct., at der bliver brugt for få penge på dansk forskning; dette er kun tilfældet for 30 pct. af de respondenter, der har udtrykt lav tillid til forskere.

På samme måde, er det især de respondenter, der har lav tillid til forskere, der mener, at der bliver brugt for mange penge på dansk forskning.

Tillid til forskere har ikke for alvor nogen sammenhæng med, hvilke forskningsområder man mener, der bliver brugt for få penge på.

Oplevelsen af sikkerhed/usikkerhed

Det næste spørgsmål, der skal sammenlignes med holdningen til de forskningspolitiske spørgsmål, er spørgsmålet om, hvorvidt forskningen fører til sikker viden eller ny usikkerhed - eller begge dele.

Tabel 11 viser sammenhængen mellem dette spørgsmål og spørgsmålet om i hvor høj grad den enkelte forsker selv bør bestemme, hvad han/hun vil forske i.

Tabel 11: Hvem bør bestemme hvad den enkelte forsker skal forske i, særskilt for sikker viden/ny usikkerhed; pct.

	Sikker viden	Sikker viden og ny usikkerhed	Ny usikkerhed	Ved ikke	Total
Forskeren helt selv	12	8	14	13	9
Forskeren stort set selv	15	19	9	10	17
Forskeren og andre	63	64	53	52	62
Hovedsageligt andre end forskeren	7	5	12	5	6
Kun andre end forskeren	1	2	3	2	2
Ved ikke	2	2	9	18	4
I alt	100	100	100	100	100
Total antal	287	928	58	107	1380

Som det fremgår af tabellen, er der ikke nogen entydig sammenhæng her. Således er der ikke forskel mellem de, der svarer at forskning fører henholdsvis til sikker viden eller til ny usikkerhed, med hensyn til i hvor høj grad de mener, at det er forskeren, der helt selv skal bestemme, hvad han/hun vil forske i. Oplevelsen af hvad forskning fører til, har ikke samme indvirkning på svarerne, som spørgsmålet om tillid til forskere.

Gør det nogen forskel for holdningen til hvem der skal bestemme, hvad den enkelte forsker skal forske i, om respondenterne har tænkt på et specielt område, da de svarede på, om forskningen fører til sikker viden, ny usikkerhed eller begge dele?

Svaret er her nej; der fremkommer ikke et andet resultatet, selvom man kun ser på de respondenter, der konkret har tænkt på et af de seks forskningsområder.

Ser man på, hvordan de forskellige respondenter fordeler sig på spørgsmålet om, hvem der skal være med til at bestemme, hvad den enkelte forsker skal forske i - er der en tendens til, at de respondenter, der har svaret, at forskningen fører til ny usikkerhed i højere grad end andre ikke mener, at andre forskere og ledelsen på forskningsstedet skal være med til at bestemme. Til gengæld mener disse respondenter i højere grad end andre, at befolkningen som helhed skal være med til at bestemme, hvad den enkelte forsker skal forske i.

Ser man på pengespørgsmålene, fremkommer en klar sammenhæng med spørgsmålet om hvorvidt forskningen fører til sikker viden eller ny usikkerhed. Tabel 12 viser denne sammenhæng.

Tabel 12: Forbruget af penge på dansk forskning, særskilt for sikker viden/ny usikkerhed; pct.

	Sikker viden	Sikker viden og ny usikkerhed	Ny usikkerhed	Ved ikke	Total
For få penge	52	47	34	31	46
For mange penge	2	4	17	7	5
Passende størrelse	27	19	16	18	21
Ved ikke	19	30	33	44	28
I alt	100	100	100	100	100
Total antal	287	928	58	108	1381

Det ses at de, der mener, at forskningen fører til sikker viden, i noget højere grad end andre mener, at der bliver brugt for få penge på dansk forskning. 52 pct. af de, der har svaret, at forskningen fører til sikker viden, mener således, at der bliver brugt for få penge på dansk forskning - dette gælder for 34 pct. af de respondenter, der mener, at forskningen fører til ny usikkerhed. Omvendt må man bemærke, at det trods alt er hver tredje af de, der føler at forskning fører til ny usikkerhed, der alligevel mener, at der anvendes for få penge på dansk forskning.

Der er 17 pct. af de, der mener at forskningen fører til ny usikkerhed, der mener, at der bliver brugt for mange penge på dansk forskning, mens dette kun gælder for 2 pct. af de respondenter, der mener at forskningen fører til sikker viden.

Kan forskning afhjælpe problemer?

Det sidste spørgsmål, der vil blive inddraget i forsøget på at forklare respondenternes holdning til de forskningspolitiske spørgsmål, er holdningen til, om forskningen kan være med til at afhjælpe nogle af de problemer, danskerne har. Forventningen er her, at en positiv holdning til dette spørgsmål vil være med til at give en mere positiv holdning overfor forskernes egne muligheder for selv at bestemme, hvad de vil forske i. På samme måde forventes det, at en tro på forskningens problemløsningsevne vil være med til at forme en mere positiv holdning overfor pengeforbruget til dansk forskning.

Tabel 13 viser i første omgang sammenhængen mellem tiltroen til forskningens problemløsningsevne og holdningen til, i hvor høj grad den enkelte forsker selv skal have lov til at bestemme, hvad han/hun vil forske i.

Tabel 13: Hvem bør bestemme hvad den enkelte forsker skal forske i, særskilt for tiltro til forskningens problemløsningsevne; pct.

	I høj grad	I nogen grad	Nej	Ved ikke	Total
Forskeren helt selv	9	9	13	8	9
Forskeren stort set selv	19	18	15	12	17
Forskeren og andre	62	64	57	63	62
Hovedsageligt andre end forskeren	7	5	4	6	6
Kun andre end forskeren	2	2	4	2	2
Ved ikke	1	2	7	9	4
I alt	100	100	100	100	100
Total antal	443	621	128	202	1394

Som det fremgår af tabellen, er der ikke for alvor nogen sammenhæng mellem respondenternes holdning til spørgsmålet om forskningens problemløsningsevne og holdningen til i hvor høj grad den enkelte forsker selv bør bestemme, hvad han/hun vil forske i.

Det gør ikke nogen forskel, hvilke forskningsområder respondenterne har tænkt på i forbindelse med forskningens problemløsningsevne. Det er således ikke afgørende for den manglende sammenhæng mellem forskningens problemløsningsevne og opfattelsen af i hvor høj grad den enkelte forsker selv skal bestemme, hvad han/hun vil forske i - hvilket område man konkret tænker på i forbindelse med forskningens problemløsningsevne.

Tabel 14 viser sammenhængen mellem holdningen til forskningens problemløsningsevne og spørgsmålet om pengeforbruget til dansk forskning.

Tabel 14: Forbruget af penge på dansk forskning, særskilt for tiltro til forskningens problemløsningsevne; pct.

	I høj grad	I nogen grad	Nej	Ved ikke	Total
For få penge	55	46	40	34	46
For mange penge	2	4	11	8	5
Passende størrelse	23	21	17	15	21
Ved ikke	20	29	32	43	28
I alt	100	100	100	100	100
Total antal	443	622	128	203	1396

Som det har været tilfældet med de fleste andre spørgsmål, er der stor sammenhæng mellem tiltroen til forskningens problemløsningsevne og holdningen til pengeforbruget til dansk forskning.

De respondenter, der i høj grad mener, at forskningen kan være med til at afhjælpe danskernes problemer, mener således i markant højere grad end andre, at der bruges for få penge på dansk forskning. På samme måde finder de respondenter, der ikke mener, at forskningen kan være med til at afhjælpe danskernes problemer i højere grad end andre, at der bruges for mange penge på dansk forskning. Der er dog alligevel 40 pct. af de, der ikke har udtalt tiltro til forskningens problemløsningsevne, der mener, at der bruges for få penge på dansk forskning.

Ser man på, hvilke områder der især fokuseres på af respondenter med forskellige grader af tiltro til forskningens problemløsningsevne, viser det sig, at der ikke for alvor er forskel, undtagen for teknisk videnskabs vedkommende. Her er det markant, at det er de danskere, der har stor tiltro til forskningens problemløsningsevne, der i meget højere grad end andre svarer, at der bliver brugt for få penge på teknisk videnskab. Man kan her tale om en opfattelse af forskningens umiddelbare instrumentalitet.

Sammenfatning

Ser man tilbage gennem denne rapport er det blevet klart, at det især er på spørgsmålet omkring pengeforbruget til dansk forskning, at de variable, der er blevet inddraget i analysen, har vist sig at have en vis forklaringskraft.

I forhold til spørgsmålet om, hvem der skal bestemme, hvad den enkelte forsker skal forske i, er det kun spørgsmålet om tillid til forskerne, der har vist sig at have forklaringskraft. Større tillid førte her til den holdning, at det udelukkende eller stort set er forskeren selv, der bør bestemme, hvad han/hun vil forske i. For de andre inddragede variable er der ikke tale om nogen entydig sammenhæng med spørgsmålet om i hvor høj grad den enkelte forsker selv bør bestemme, hvad han/hun vil forske i.

Til gengæld viste alle variable sig at have ganske stor effekt i forklaringen af spørgsmålet om pengeforbruget til dansk forskning. Således fører større tillid til danske forskere, større tiltro til forskningens problemløsningsevne, samt tiltroen til at forskningen i høj grad producerer sikker viden til, at folk mener, at der bliver brugt for få penge på dansk forskning.

Det, der kan sammenfattes, er således en ret begrænset forklaring af holdningen til spørgsmålet om, hvem der bør bestemme, hvad den enkelte forsker skal forske i - og en ganske god forklaring af holdningen til pengeforbruget til dansk forskning.

Denne rapport har vist, at såvel variablene køn, alder, uddannelse samt tidligere erfaring med forskning har betydning for holdningen til, hvorvidt man mener, at der bliver brugt for få eller for mange penge på dansk forskning. Ydermere har rapporten vist, at spørgsmål om tillid til danske forskere, holdningen til om forskningen kan afhjælpe danskernes problemer samt opfattelsen af, om dansk forskning fører til sikker viden eller ny usikkerhed også har stor betydning for holdningen til pengespørgsmålene.

Den første rapport i serien "Folk og forskning" med undertitlen "Danskernes opfattelse af forskning" viste endvidere, at variablene køn, alder og uddannelse har stor betydning for holdningen til de tre variable omkring effekter af forskningen og tillid til forskerne.

Kontrollerer man sammenhængen mellem holdningen til forskningens problemløsningsevne og holdningen til pengespørgsmålet for køn, viser det sig, at sammenhængen bevares stort set intakt for såvel mænd som kvinder.

Det gælder således både for mænd og for kvinder, at en større tiltro til forskningens problemløsningsevne fører til, at man er mere velvilligt indstillet overfor pengeforbruget til dansk forskning.

Med hensyn til alder påviste den første rapport i serien "Folk og forskning", at de helt unge og de ældste i højere grad end andre er pessimistisk indstillet over for forskningens problemløsningspotentiale. Det er samtidig de helt unge og de ældste, der især mener, at der ikke bliver brugt for få penge på dansk forskning. Spørgsmålet er nu, om der også for disse aldersgrupper er en sammenhæng mellem holdningen til forskningens problemløsningspotentiale og holdningen til pengeforbruget til dansk forskning.

Det viser sig, at sammenhængen mellem de to variable i meget høj grad påvirkes af kontrollen for alder. For de helt unge, er der således stort set ikke nogen sammenhæng, og det samme gælder for de ældste. For midtergrupperne er der en vis sammenhæng - men den er noget svækket i forhold til den oprindelige sammenhæng. Således må det konkluderes, at respondenternes alder er en væsentlig brik i forklaringen af sammenhængen mellem tiltroen til forskningens problemløsningsevne og holdningen til pengeforbruget til dansk forskning.

Det samme gælder for skoleuddannelsen. Det er især blandt de respondenter, der har en gymnasial uddannelse, at der kan ses en sammenhæng mellem tiltroen til forskningens problemløsningspotentiale og holdningen til pengeforbruget til dansk forskning.

Ser man på sammenhængen mellem troen på om forskningen fører til sikker viden eller til ny usikkerhed og holdningen til pengeforbruget til dansk forskning viser det sig, at en kontrol for køn ikke ændrer den oprindelige sammenhæng. Dette samme gælder, når man kontrollerer for alder.

For uddannelsens vedkommende gælder det, at denne variabel i høj grad går ind og er bestemmende for sammenhængen mellem de to variable. Således er det kun for de respondenter, der har en gymnasial uddannelse, at der er en klar sammenhæng mellem troen på, om forskningen fører til sikker viden eller til ny usikkerhed og spørgsmålet om pengeforbruget til dansk forskning.

For de respondenter, der har været eller er ansat ved en institution, der bedriver forskning, er sammenhængen ligeledes markant stærkere end den er for andre respondenter.

Sammenhængen mellem tillid til forskere og holdningen til pengespørgsmålet påvirkes ikke ved en kontrol for køn, alder, uddannelse og type af beskæftigelse.

Konklusionen på dette afsnit bliver således, at kontrollen for de nævnte variable i en vis udstrækning har ændret nogle af de i de tidligere afsnit fundne sammenhænge. Således har især respondenternes alder og deres uddannelse været med til at ændre nogle af sammenhængene, mens kontrollen for køn og type af beskæftigelse ikke har haft nogen effekt.

Konklusion

Danskernes holdning til diverse forskningspolitiske spørgsmål har været genstand for analyse gennem denne rapport.

Først blev det vist, at der er meget blandede tilkendegivelser på spørgsmålet om i hvor høj grad den danske befolkning mener, at den enkelte forsker selv bestemmer, hvad han/hun vil forske i. 29 pct. af de adspurgte svarede her, at alle eller i hvert tilfælde de fleste forskere selv bestemmer, hvad de vil forske i. 22 pct. mener, at det er de færreste forskere, der selv bestemmer, mens sammenlagt 20 pct. mener, at det er meget få eller slet ingen forskere, der selv bestemmer, hvad de vil forske i.

Der er en svag tendens til at mænd i højere grad end kvinder mener, at de danske forskere selv bestemmer, hvad de vil forske i. De ældste mener i højere grad end andre, at de danske forskere selv bestemmer, hvad de vil forske i.

Efter at respondenterne var blevet spurgt om hvem de mener bestemmer, blev de også spurgt om, hvem de mener, der bør bestemme hvad den enkelte forsker skal forske i. Det altdominerende billede er her, at langt de fleste mener, at forskeren i samarbejde med andre bør bestemme, hvad der skal forskes i. 26 pct. svarer dog, at forskeren helt eller stort set selv bør bestemme, hvad han/hun ønsker at forske i.

Der er igen en tendens til, at de mandlige samt de ældste respondenter i højere grad end andre svarer, at forskerne selv bør bestemme, hvad de vil forske i. Billedet omkring, hvordan man mener, det bør være, svarer altså meget godt til, hvordan man rent faktisk opfatter at situationen er.

På spørgsmålet om, hvem der bør være med til at bestemme, hvad den enkelte forsker skal forske i, har 72 pct. svaret, at valgte råd/organer bør være medbestemmende. Der er ligeledes stor opbakning til at andre forskere inden for samme område, samt ledelsen på forskningsstedet bør være med til at bestemme. Kun 13 pct. mener, at fagbevægelsen skal have noget at sige. 56 pct. svarer, at befolkningen som helhed også bør være medbestemmende i, hvad den enkelte forsker skal forske i.

De ældste respondenter mener i noget mindre grad end andre, at valgte råd/organer skal være medbestemmende, og kvinder mener i højere grad end mænd, at befolkningen som helhed skal være medbestemmende.

Rapporten behandlede derefter mere indgående respondenternes holdning til Folketingets rolle i fastlæggelsen af hvad forskere skal forske i. 28 pct. svarer her, at Folketinget enten i meget eller i ret høj grad bør bestemme, hvad forskere skal forske i. Hele 22 pct. af de adspurgte svarer dog, at Folketinget slet ikke skal blande sig.

Efter afsnittene om, hvem der bestemmer og hvem der bør bestemme, hvad der skal forskes i, er det i rapporten undersøgt, hvordan respondenterne stiller sig til spørgsmål om pengeforbruget til dansk forskning. Med andre ord, er der blevet spurgt om, hvorvidt man mener, at der bliver brugt for få eller for mange penge på dansk forskning.

Analysen viste her, at næsten halvdelen af de adspurgte mener, at der bliver brugt for få penge på dansk forskning, helt præcist svarer 46 pct. af de adspurgte dette. 21 pct. af de adspurgte mener, at der bliver brugt et passende beløb, mens kun 5 pct. mener, der bliver brugt for mange penge. 28 pct. har svaret 'Ved ikke' til spørgsmålet.

Det er især mænd, der har svaret, at der bliver brugt for få penge på dansk forskning. På samme måde er det især de 30-69 årige, der mener, at der bliver brugt for få penge på dansk forskning. Som det er vist i de tidligere rapporter i serien "Folk og forskning" er respondenternes skoleuddannelse vigtig ved forklaringen af holdningen til diverse forskningsrelaterede problemstillinger. Således er det meget markant, at jo højere uddannelse respondenterne har, i jo højere grad finder de, at der bruges for få penge på dansk forskning. Mindre overraskende er det, at folk der er, eller tidligere har været ansat ved en institution, der bedriver forskning, i højere grad end andre mener, at der bliver brugt for få penge på dansk forskning.

Analysen viste ligeledes, at jo mere interesseret man er i forskning, og jo mere man ved om forskning i jo højere grad, er man tilbøjelig til at mene, at der bliver brugt for få penge på dansk forskning.

68 pct. af de, der har svaret, at der bliver brugt for få penge på dansk forskning, svarer, at de tænkte på sundhedsvidenskab, da de besvarede spørgsmålet. 29 pct. svarer naturvidenskab, mens de restende forskningsområder bliver svaret af mellem 13 og 23 pct. af de adspurgte.

Det er især kvinder, der tænker på sundhedsvidenskab, når de svarer på, hvilket område der efter deres mening bruges for få penge på. Mænd tænker i

noget højere grad end kvinder på teknisk videnskab, men sundhedsvidenskab er stadig det højest prioriterede forskningsområde også blandt mænd. Det er især de lavest uddannede, der mener, at der bliver brugt for få penge på sundhedsvidenskab.

Rapportens analyse af viden om henholdsvis den offentlige og den private forsknings andel af den samlede danske forskning viser, at halvdelen af respondenterne er klar over, at det er det private erhvervsliv, der i Danmark bruger flest penge på forskning. Det er ganske overraskende, at så mange har været i stand til at svare rigtigt her, da medierne hovedsageligt videregiver resultater fra den offentlige forskning.

Efter i rapportens første del at have undersøgt hvilken indflydelse køn, alder, uddannelse, type beskæftigelse samt interesse for og viden om forskning, har på de i rapporten analyserede spørgsmål er der i rapportens anden del set på, hvilken betydning forskellige holdninger har for synet på de forskningspolitiske spørgsmål.

Analysen viste her, at de tre holdningsspørgsmål ikke er specielt relevante i forklaringen af holdningen til i hvor høj grad den enkelte forsker selv bør bestemme, hvad hun/hun vil forske i. Kun spørgsmålet om tillid til forskere viste sig at have betydning her.

Til gengæld er alle variablene vigtige i en forklaring af, hvorvidt man mener, at der blev brugt for få penge, for mange penge eller et passende beløb på dansk forskning.

Således fører større tiltro til forskningens problemløsningsevne, større tiltro til at forskningen fører til sikker viden fremfor ny usikkerhed samt større tillid til forskere, til, at man i højere grad end andre mener, at der bliver brugt for få penge på dansk forskning.

Alt i alt har denne rapport vist, at den danske befolkning er meget besindig med hensyn til, hvem der skal styre den danske forskning. Der er således alt-overvejende givet velafbalancerede svar omkring, at forskeren i samarbejde med andre skal fastlægge, hvad der skal forskes i. Der har ligeledes vist sig en ganske stor velvilje i forhold til at afsætte flere penge til dansk forskning.

Denne sammenfatning udstikker - sammen med de andre resultater fra rapportserien "Folk og forskning" - ganske positive perspektiver for dansk forskning i fremtiden, i hvert tilfælde hvis det danske folk skal bestemme.

Metodiske bemærkninger

Den undersøgelse, der ligger til grund for denne rapport, er en interviewundersøgelse gennemført af Socialforskningsinstituttet for Analyseinstitut for Forskning. Undersøgelsen er foretaget over en periode på 3-4 uger i oktober-november måned 1997.

1397 danskere i alderen 16-85 år har deltaget i undersøgelsen, hvilket giver en svarprocent på ca. 70. Uden at være overvældende er dette ganske tilfredsstillende. På forhånd var det forventet, at det ville blive særdeles vanskeligt, at få danskerne til at tage stilling til noget, der for de fleste må være et fjernt og temmelig abstrakt tema.

Stikprøven er tilfældig udvalgt. Analyser af frafaldet har vist, at der ikke har været kønsmæssige, aldersmæssige eller geografiske skævheder i sammensætningen af dem, der har besvaret skemaet og dem, der ikke har villet deltage. Der er derfor ikke foretaget nogen form for vægtning af de data, der er benyttet i analyserne.

Frafaldsanalysen viser endvidere, at der ikke er specielle grunde til, at folk ikke ønskede at deltage. Langt hovedparten af nægterne gav standardbegrundelser som 'ikke tid' - 'ikke noget for mig' osv. Det var kun ganske få af nægterne, der brugte begrundelser, der henviste til det vanskelige og komplekse ved forskning som emne.

Det skal bemærkes, at det gennem hele undersøgelsen, i oplægget til undersøgelsen, samt under interviewene er blevet fremhævet, at det var helt i orden at svare 'Ved ikke'. Respondenterne måtte ikke opleve et pres, men uanset forsøg på at undgå dette er det næppe undgået totalt. Tilbagemeldingerne fra interviewererne viste, at de fleste havde mod på at gå i gang med at svare på de mange spørgsmål.

Operationaliseringen af køn og alder giver sig selv; om end det er værd at nævne, at vi har valgt at behandle de helt unge i en alderskategori for sig selv. Dette er gjort for at se, om de helt unge afgørende skiller sig ud fra alle andre.

For uddannelsens vedkommende er det skoleuddannelsen der er brugt. Dette er gjort med baggrund i, at flere undersøgelser tidligere har vist, at det er denne form for uddannelse, der ofte gør den store forskel. Det er her mange af de interessante skillelinier ligger. Skoleuddannelse hænger endvidere sammen med erhvervsuddannelse, da folk med høj skoleuddannelse ofte vil have en erhvervsuddannelse, der er længere end gennemsnittet.

Endelig er erfaring med forskning medtaget. Idéen med dette er at se, om det, at man igennem sit arbejde har været i kontakt med forskning, er med til at forme ens opfattelse af og viden om forskning.

I rapporten er endvidere anvendt et indeks til beskrivelse af respondenternes vidensniveau. Dette indeks er oprettet på baggrund af seks spørgsmål, hvor respondenterne er blevet bedt om at give et eksempel på et konkret forskningsområde inden for de seks hovedområder, man normalt opdeler forskningen i. Et rigtigt svar har givet ét point, således at det har været muligt at score fra 0 til 6 point på indekset.

Ydermere er interesse for forskning anvendt som forklarende variabel. Denne er målt direkte ved et spørgsmål til respondenterne omkring deres interesse for forskning.

Spørgsmålet omkring tillid til forskere er samlet til kategorierne lav, middel og høj tillid udfra respondenternes svar på en 0-10 skala. Således er 0-5 kodet som lav tillid, 6-8 er kodet som middel tillid, mens 9 og 10 er kodet som høj tillid.

Sikker viden/ny usikkerhed er målt direkte ved spørgsmål herom, og det samme gælder spørgsmålet omkring forskningens problemløsningsevne.

Rapporten findes i elektronisk form på Analyseinstitut for Forsknings hjemmeside, hvor også yderligere oplysninger om undersøgelsen kan findes.